

se d'una gran vall canigonenca, jo no veuria gran escrípol a admetre, que ve d'un teònim pagà, més que d'un mansoi possessor romà RUBIUS o RUBEUS. Ja hem quedat que el nom del riu *Tarn* i el del *Tanargue* dels Cevennes vénen del cèltic TÁRANOS, déu del tro (*Bir.* ⁵ *Nfg.* 1973, 300-301). I el de la *Tet* d'on vindrà? Recordem el niu de NLL cèltics del Conflent que hem estudiat als arts. *Rodés, Conat, Jújols* etc.

Ara si se'm replica que un hapax no és mai raó ferma; però molt menys el d'aquest precepte, quan està ¹⁰ ple d'evidents errades d'escriba: *Ebrulliano* (el disbarat que ja va fer ensopegar Aeb. en l'etim. de *Brullà*), *Tamiano* (per *Taniano* > *Tanyà*), *Curco curbo* (per *Quercorb*), *Sunereda* per *Suuereda* SUBERETA, *Tacione* per *Tacidone*, *Catafabrica* per *Casafabre*. Hi ha llavors, ¹⁵ doncs, raó per sospitar que en el precepte hem d'esmenar *Villa Rubiano* en *Rudiano*, potser posat més o menys fora de lloc.⁴ El mateix Schulze ha registrat alguns NPP romans, d'aquesta arrel, potser manllevats del cèltic (*Rodienus, Rodionius*).

Afegeixo alguns noms occitans germans del ross. *Rojà*. A l'Aude *La Roujane*, ferme, te. Soulihe; i *La Rougeane*, riv., te. Montolieu (Sabarthès); *Roujan*, cap de c^o del distr. de Beziers (E. Thomas, *Di. Top. Hé-raus*, 78). També en el de l'Aude hi ha *Rougeat*, te. ²⁵ Montirat; i *Rougeat*, te. Alairac: -t correcta? o grafia francesa ultracorrecta per -à?

¹ Detalla *Rojà* com una zona bastant extensa, que comença per l'O. en el *Portell de Rojà*, 2370 alt., i va seguint a l'Est, per la carena, o decantant-se pel ³⁰ costat Nord, per *les Esquerdes*, amb diverses clotades o Jaces, fins a acabar a la «vall de Rojà», que és l'alta vall de Pi, i fins al poble, que és a mig camí des de Pla-Guillem fins a Fullà (*Pir. Cat.* III, 137-139, també pp. 7, 40 etc.). — ² Publ. per Monsalv. (xxIII, 378), i *Cat. Car.* II, 210.24. — ³ No tant perquè Schulze posí *u* llarga a *Rubius* (quantitat que pogué oscillar, puix que la de *rubeus* era breu); com perquè el resultat normal de -BĪ- en fonètica catalana és *bi* (*gàbia, ràbia, Corribia*, i en particular el NL tan repetit, *Rubió*). — ⁴ Encara cal tenir en compte que al costat del nom de déu cèltic *Rodianor*, també existí com a teònim *Robeo, -onis*, que Holder documenta en una inscr. del Piemont. Jo crec que els romans, conscients de l'equivalència ⁴⁵ fonètica cèlt. -D(H)-/ll. -B- (en *rubeus* = irl. ant. *rúad* etc.) devien llatinitzar aquest teònim canviant RODIANOS en part en *Robeone*, i en part en *Robiono*, d'aquí potser la forma *Rubiano* del doc. de 981.

ROJALS

1) Poble de la Conca de Barberà, 10 k. al SO. de Montblanc i agre. a aquest municipi, prop de la carena de les muntanyes de Prades, que parteix aigües entre el Francolí i el seu afl. el riu Brugent. Notícies en Iglésies-S. (*Guies* I; i *GGC*, 85).

PRON.: *ružáls*, a Montblanc (Casac. 1920); id. a Castellfollit, 1928 (exc. 184); i en les enqs. que hi féu ⁶⁰

l'inoblidable Joan Sales i Vallès per a l'*Onom.* 1952.

MENCIONS ANT. 1359: *Rojals* (CoDoACA XII, 42).

No lluny d'allí, i també agre. a Montblanc, hi ha un poblat més petit, anomenat («diminutiu toponímic»): *Rojalons*: pron. *ružalóns*, Casac., Coromines, Sales. Dita tòpica: «*ružalóns*: / sis cases i set forns», al·lusi a la principal indústria d'aqueixos llogarets: producció de pega i carbó, gràcies als immensos recursos forestals del Bosc de Poblet, que en el cas de Rojalons, encara cedeix menys que en el de Rojals a la producció agrícola.

Hi ha bastants homònims i parònims.

2) C. 1300: un «riu apelat Roials» apareix en el *Capbreu d'Entença*, cap a Tivissa, relacionat amb les seves dependències Llaberia i Banyoles (f° 15r, p. 231).

El nom figura en un important i antic doc. del rei Anfós el Cast de c. 1170 (altres: 1165 o 1162), però ²⁰ el context no permet decidir segurament entre atribuir-lo a (1) o més aviat a (2), o bé, encara, a un altre homònim que es podria suposar entremig: és en una carta de població d'Escornalbou (que és entremig de (1) i (2), però prop de 40 k. S. de (1) i uns 8 a l'E. de Llaberia; afr. Mer. *Monterubeo* ['Mont-roig'], per capsanias de *Rivo de Cannis* pervenit ad ipsos *pí-natels* de *Rubials*, Occ. pineas de *Laveria* --- Font-Albella, Pradel, Porraria, Corteçela ---) (Font Rius, § 138, 197.6) (també estudiat per Toda): quasi tots ³⁰ aquests llocs són entre Escornalbou i Llaberia, i solament pensem en (1), a causa d'aqueixos «*pinatels*», car un llogaret dit *El Pinatell* depèn de *Rojals* (1), 2 o 3 k. més al S., però és indicatiu equívoc, si com resulta del context es tractava d'un apel·latiu amb el sentit de 'roquissar'. Altrament cf. un altre derivat: *La Rojalisa*, pda. de Xodos (xxIX, 90.7).

3) *Rojal*, documentat l'a. 1000, en el te. de Terrassa (junt amb cert lloc *Marçà*) (*BABL* VII, 395).

4) El Fons del *Rojal*, crec paratge submarí, no lluny de St. Pol de Mar (llista de senyes de pescadors, p. p. Jaume Pujol, en la revista *Ideal*, d'aquest poble, jul. 1957).

Amb diferent resultat del nexa -BĪ- de RUBEUS 'roig, rogenic', ètimon del nostre adj. *roig*, i per tant radical del seu derivat *rojal*:

5) *Rubials*, poblet agre. a la Pobla de Montornès (enq. de 1955, XIV, 129-130): doncs, més de 40 k. al SE. dels llocs de les muntanyes de Prades.

ETIM. En l'essencial no presenta cap dubte: que ³⁰ és un deriv. de l'adj. *roig* (no pas de la planta tintòria, supòsit arbitrari d'AlcM). És clar que amb el sufix de collectiu -al, i com que *roig* prové del ll. RUBEUS, això val tant per a *Rubials* (5) i del doc. de 1170, com per a les formes en *Roj-* (2) etc. Probablement *rojal*, designant una estesa de terra rogenca, derivat ben conegut en toponímia cat. (*DECat* VII, 401b 11-16), i cast. *Rubial, Rubiales* (*DECH* V, 81a37-42). L'únic dubte possible és si podria designar boscos de pins rojals (ib., *pinar rojal*, 401a60 ss.), cosa que escauria i potser fóra preferible per a (1), essent lloc que